

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА**

*Для участі в щорічному конкурсі
студентських наукових робіт
«Від студентського самоврядування –
до самоврядування громад»*

**«Розробка авторського проекту
спортивно-пізнавального маршруту
територією парку-пам'ятки садово-
паркового мистецтва місцевого значення
(Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка)»**

Автор:

Заступник голови студентської ради
природничого факультету, голова
культурно-масового сектору
природничого факультету студентка III
курсу

Кабак Оксана Анатоліївна

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор,
декан природничого факультету ПНПУ
імені В.Г. Короленка,
заслужений працівник освіти України,
Лауреат державної премії в галузі науки
і техніки

Гриньова Марина Вікторівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення ПНПУ імені В.Г.Короленка, як об'єкт розробки спортивно-пізнавального маршруту	
РОЗДІЛ 2	7
Розробка авторського проекту спортивно-пізнавального маршруту територією парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення Полтавського ПНПУ імені В.Г.Короленка	
2.1	
Аналіз ставлення населення м.Полтава до спортивно-пізнавальної діяльності на території ботанічного саду ПНПУ імені В.Г.Короленка	
2.2	
Розробка спортивно-пізнавального маршруту територією.	
РОЗДІЛ 3	11
Поради та рекомендації міському самоврядуванню щодо проблеми збереження та відновлення парк-пам'ятки місцевого значення ПНПУ імені В.Г.Короленка	
ВИСНОВКИ	13
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	14
ДОДАТКИ	16

ВСТУП

Природно-ресурсні чинники є провідними для туристично-спортивних об'єктів, оскільки спрямовані на задоволення потреб у відпочинку, оздоровленні, пізнавальній діяльності населення. На формування спортивно-пізнавальної діяльності значний вплив мають рівень освіти, культури населення, його естетичні потреби.

У XIX - XX столітті туристсько-екскурсійному напрямку приділяли увагу такі вчені: К.Д. Ушинський, А.Я. Герд, П.Ф. Каптер. [6].

Використання рекреації в національних та місцевих природних парках стала важливим елементом дозвілля та оздоровлення. Цінним є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка, як один із найунікальніших природних комплексів Полтавщини. Територія парку має великий туристсько-рекреаційний потенціал для розвитку спортивно-пізнавальних маршрутів.

Об'єкт дослідження – процес розробки авторського спортивно-пізнавального маршруту, як основи підвищення соціо-культурного розвитку населення та дослідження природних парків.

Предмет дослідження – поради, рекомендації місцевому самоврядуванню щодо розробки та впровадження авторського проекту спортивно-пізнавального маршруту територією парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та запропонувати місцевому самоврядуванню від студентського, поради, рекомендації та методи організації спортивно-пізнавального маршруту територією парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу наукової літератури розкрити особливості спортивно-пізнавального маршруту в природних парках.
2. Проаналізувати ставлення студентської молоді Полтавщини до парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ та розробити авторський проект спортивно-пізнавальний маршрут.

3. Дослідити стан території парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка через впровадження авторського проекту спортивно-пізнавального маршруту територією.
4. Проаналізувати ставлення студентської молоді Полтавщини до парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ та розробити авторський проект спортивно-пізнавальний маршрут.
5. Розробити поради та рекомендації міському самоврядуванню щодо проблем із збереженням та відновленням парк-пам'ятки природи.

Теоретичне значення роботи. Узагальнено інформацію щодо парк-пам'ятки. Розроблено спортивно-пізнавальний маршрут.

Практичне значення. Впровадження авторського проекту дало змогу розробити та запропонувати рекомендації та поради, спрямовані на підвищення пізнавальної та оздоровчої діяльності населення, а також їхньої екологічної культури.

Апробація роботи. Деякі результати дослідження лягли в основу підготовленої статті до збірника тез доповідей Всеукраїнського студентського наукового форуму «Патріотичне виховання, як основа побудови громадянського суспільства та демократичної держави» (22 жовтня 2015 року, м. Полтава) та до збірника матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» XXIII Каришинські читання (19-20 травня 2016 року, м. Полтава).

Структура роботи. Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, дванадцяти використаних інформаційних джерел та трьох додатків.

РОЗДІЛ 1.

ПАРК-ПАМ'ЯТКА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ПНПУ ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА, ЯК ОБ'ЄКТ РОЗРОБКИ СПОРТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО МАРШРУТУ

Історія парк-пам'ятки(на той час ботанічного саду) розпочинається з створення при Полтавському 2-х річному учительському інституті (тепер педагогічному університеті) навчальних ділянок для вчителів-біологів.

До 30-х років ХХ століття ця територія була знайома мешканцям м. Полтави як архієрейський плодовий сад із частковими декоративними насадженнями. Через деякий час його частину, площею 5,25 га, було реорганізовано на агробіологічну станцію, тоді вже педінституту. Станція являла собою плодовий сад з овочевою і польовою сівозмінами та використовувалася як навчальна база виключно для студентів природничого факультету. В ці роки завідуючим агробіостанцією був Коцюбинський Леонід Савич. Усіма роботами керував професор Сосін Павло Євграфович, який і започаткував колекцію декоративних дерев та кущів, зокрема, були висаджені гледичія безколючкова і колюча, дуб звичайний, гірकोкаштани та ін.

Якісно новим етапом у розвитку ботанічного саду стали 60-80-ті роки, коли завідуючою станції була Кива Аїда Кіровна - творча людина великого ентузіазму, закохана в свою справу. Завдяки її наполегливості, творчості співробітників кафедри ботаніки розпочалося створення колекцій дендрофлори та захищеного ґрунту. Було закладено квітники з однорічними і багаторічними культурами, створено альпійські гірки, зібрана велика колекція кактусів, реорганізовано ділянки польової та овчевої сівозмін. Це дало змогу в 1982 році провести на базі тоді ще агробіологічної станції Всесоюзної конференції викладачів методики біології педагогічних інститутів, де головував видатний вчений-методист Верзілін М.М[1].

Активне поповнення колекції захищеного ґрунту змусило в 1990 році збудувати нову оранжерею площею 200 м², де на сьогодні налічується близько 600 видів, форм і різновидностей рослин із різних куточків земної кулі; рослин відкритого ґрунту - біля 500 видів. Завдяки такій діяльності співробітників ботанічного саду та викладачів кафедри ботаніки в 1989 році агробіологічній станції було надано статус "Ботанічного саду".

Ботанічний сад розташований на рельєфній території східної частини міста. Притока р. Тарапуньки ділить її на дві рівні частини - північний і південний схили.

На південному схилі розміщені господарські будівлі, оранжерея, відділ дендрарію, квітково-декоративних рослин з колекційними ділянками, експозиція музею Українського квітникарства під відкритим небом, зелений клас та альпійська гірка.

На північному схилі знаходяться відділи: сільськогосподарських, лікарських культур, плодовий сад.

Із 2000 року при активній підтримці ректорату педуніверситету і особисто ректора Пашенка Володимира Олександровича і декана природничого факультету, професора Гриньової Марини Вікторівни розпочалася часткова реконструкція території ботанічного саду: розширюються існуючі відділи та переплановуються ділянки на північному схилі, що відтворюють основні рослинні угруповання різних природних зон України, поповнюються колекції голонасінних, тюльпанів, півників, лілій, налагоджуються зв'язки з ботанічними садами і парками України. На базі ботанічного саду відбувались: Сесія ради ботанічних садів України (2000 р.), Перші Всеукраїнські наукові читання, присвячені пам'яті академіка М.М. Гришка (2001 р.). Вже стало традицією проводити в ботанічному саду секційні засідання науково-практичних конференцій ботаніків і екологів. Наявне фіторізноманіття дозволяє використовувати різні відділи та колекції саду для проведення навчальних занять, польових практик із основ аграрного виробництва і методики викладання біології, фізіології рослин, генетики. Тут постійно проводяться оглядові і тематичні екскурсії для учнів, вчителів шкіл, студентів вищих навчальних закладів та жителів міста[2,3].

РОЗДІЛ 2.

**РОЗРОБКА АВТОРСЬКОГО ПРОЕКТУ СПОРТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО
МАРШРУТУ ТЕРИТОРІЄЮ ПАРК-ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО
МИСТЕЦТВА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ
ПОЛТАВСЬКОГО ПНПУ ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА**

3.1 Аналіз ставлення населення м.Полтава до спортивно-пізнавальної діяльності на території ботанічного саду ПНПУ імені В.Г.Короленка

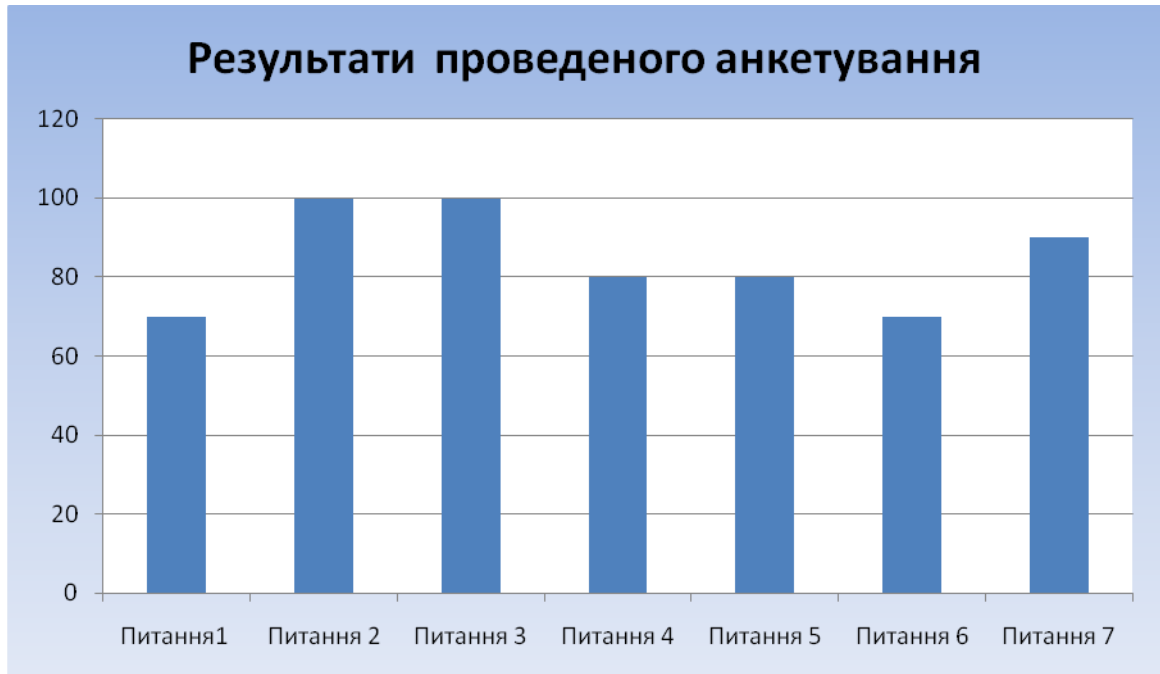
Першим етапом роботи є проведення анкетування серед студентської молоді м. Полтава. Вибірка нашого досліджу 100 осіб молодого віку (18-25 років), які відповіли на наступні питання розробленої нами анкети:

1. Чи перебували Ви на території парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення ПНПУ імені В.Г.Короленка? (так, ні).
2. Яке значення для Вас має ця пам'ятка природи? (ценотичне, естетичне, історико-культурне).
3. Чи доцільно допомагати підтримувати стан парк-пам'ятки власними силами населення? (так, ні).
4. Чи доцільно проводити спортивно-пізнавальні маршрути на території парк-пам'ятки? (так, ні).
5. Чи взяли б Ви участь у проведенні цього маршруту? (так,ні)
6. Оцініть вплив спортивно-пізнавальних маршрутів на молодь (відмінний, добрий, задовільний, незадовільний, пригнічений).
7. На Вашу думку чи впливає спортивно-пізнавальний маршрут на естетичне виховання молоді? (так, ні).

Аналізуючи отримані результати, зазначаємо, що на перше питання 70% опитуваних підтвердили, що були на досліджуваній території, решта 30% не перебували. На друге питання всі опитувані зазначили, що для них парк-пам'ятка має ценотичне, естетичне та історико-культурне значення. На третє питання 100% опитуваних зазначило, що доцільно допомагати підтримувати стан парк-пам'ятки власними силами населення. На четверте питання опитувані 80% відзначили про необхідність проведення спортивно-пізнавальних маршрутів на території парк-пам'ятки, 20% відповіли що не потрібно. На п'яте питання 80% опитуваних відповіли, що стан взяли б участь у спортивно-пізнавальному

маршруті ,а 20% відмовилися. На шосте питання 70% зазначило про відмінний вплив, 10% - добрий вплив, 20% - задовільний. На наступне питання 90% вказало, що вплив на естетичне виховання молоді відбувається, а 10% відповіли негативно.

Діаграма 1



У цілому з даного опитування визначено, що 80% зацікавлені у даному питанні. Проте слід враховувати, що відповіді теоретичного характеру повністю відрізняються від практики, тому потрібно заохочувати молодь для покращення їх екологічної свідомості.

3.2 Розробка спортивно-пізнавального маршруту

На другому етапі було проведена розробка спортивно-пізнавального маршруту. Як зазначалося вище територія парк-пам'ятки 5,25га, розташований на рельєфній території східної частини міста. Притока р. Тарапуньки ділить її на дві рівні частини - північний і південний схили.

На південному схилі розміщені господарські будівлі, оранжерея, відділ дендрарію, квітково-декоративних рослин з колекційними ділянками, експозиція музею Українського квітництва під відкритим небом, зелений клас та альпійська гірка.

На північному схилі знаходяться відділи: сільськогосподарських, лікарських культур, плодовий сад.

Спортивно-пізнавальний маршрут - одноденний "маршрут вихідного дня", середньою тривалістю 4—8 годин, метою якого є пізнавальна діяльність населення через спорт.

Склад маршруту:

1. Контрольний пункт;
2. Гід;
3. Група, яка бере участь;
4. Технічне забезпечення (карта, орієнтири).

Засіб пересування – пішохідний.

Тривалість – короткотерміновий.

Конфігурація шляху – радіальна (радіальні виходи прокладають, як правило, від основного маршруту для огляду цікавих туристсько-екскурсійних об'єктів, що лежать осторонь основного шляху. При цьому частину спорядження можна тимчасово залишити на зберігання в опорному пункті)

Інструкція:

1. Організатори маршруту попередньо на території розставляють орієнтири та контрольні пункти, які також помічені на карті.
2. Кожній групі надається карта з індивідуальним маршрутом. (див. дод.1)
2. Біля кожного контрольного пункту присутній гід, який надає групі інформацію про дану зупинку, задає декілька питань по темі та записує час прибуття групи.
3. Виконавши завдання гіда група продовжує маршрут до наступного пункту.
4. Після проходження маршруту всіх груп, судді підводять підсумки та визначають переможців.
5. Кожному учаснику видається сертифікат проходження спортивно-пізнавального маршруту на території парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка.

Контрольні пункти:

1. Пам'ятник імені М.Гришка;

2. Квітник;
3. Альтанка;
4. Криниця;
5. Лікарський;
6. Декоративний;
7. Плодовий;
8. Екзотичний;
9. Науковий.

У ході реалізації проекту будуть отримані наступні ефекти:

- створені умови для прямого контакту молоді з природою;
- сформовані системи наукових знань про основні чинники розвитку живої природи;
- збагачені знання молоді про об'єкти живої природи та їх види;
- розширені знання про історію та наукову діяльність парк-пам'ятки;
- розвинені пізнавальні інтереси та емоційна сфера[8,9].

Таким чином, проаналізувавши вище зазначене, визначено, що спортивно-пізнавальний маршрут спрямований на формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального та діяльнісного ставлення до навколишнього природного середовища. У результаті в учасників формуються особисті суспільно значущі потреби: потреба у взаємодії, взаємодопомозі, взаємозахисті; потреба у ствердженні себе в колективі як повноправного члена тощо.

Спорт впливає на моральні якості, розвиток, вольової та емоційної сфер людини, естетичних і етичних уявлень та потреб. Він впливає на формування характеру людини, тобто тих особливостей особистості, які відбиваються на вчинках і відносинах з іншими людьми та зовнішнім світом[5].

РОЗДІЛ 3.

ПОРАДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ МІСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННЮ

**ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПАРК-
ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА
ПНПУ ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА**

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка один із найунікальніших природних комплексів Полтавщини. Територія парку має дуже великий туристсько-рекреаційний потенціал для розвитку спортивно-пізнавальних маршрутів.

Хоч раз побувавши на території, відчуваєш потужну наукову базу, біологічне різноманіття, екологічну свідомість населення. Питання збереження, відтворення та поповнення різноманіття на сьогодні є позачерговим.

Розробка проекту розвиває в учасників пізнавальну діяльність до парк-пам'ятки і передбачає соціокультурний розвиток населення.

Поради місцевому самоврядуванню, що окреслені у семи пунктах:

1. Для реалізації проекту необхідно залучити кваліфікованих спеціалістів, які нададуть професійну допомогу при організації маршруту.
2. Взаємодія органів місцевого та студентського самоврядування з питань заохочення молоді в участі спортивно-пізнавального маршруту.
3. Залучення Полтавського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.
4. Максимальне поширення інформації про проведення спортивно-пізнавального маршруту серед населення, особливо учнівській та студентській молоді.
6. Проведення екскурсій на території парк-пам'ятки задля підвищення екологічної культури населення.
7. Важливим є регулярні проведення наукових конференцій, з'їздів, семінарів на території парк-пам'ятки, щоб поширити інформацію та розвивати науково-освітню роботу в різних сферах.

Підвищення спортивно-пізнавальної, оздоровчої та науково-освітньої роботи на території парк-пам'ятки має реальну перспективу підвищити рівень обізнаності населення та переосмислити світогляд в бік природи.

Рекомендації місцевому самоврядуванню:

1. Фінансувати заходи пов'язані з підвищенням спортивно-пізнавальної діяльності населення.

2. Слід проводити просвітницьку, навчальну, виховну, спортивно-пізнавальну, науково-освітню роботу серед різних верств населення.

3. Необхідно прислуховуватись до відгуків і зауважень відвідувачів парк-пам'ятки.

4. Необхідно допомагати проводити сезонні трудові роботи на території парк-пам'ятки задля покращення та відновлення стану.

Для успішної реалізації даного проекту створений наступний алгоритм:

- Проведення системного аналізу;
- Визначення основних проблем та можливостей їх вирішення;
- Окреслення пріоритетів міського самоврядування у даній системі;
- Визначення шляхів та інструментарію досягнення зазначених пріоритетів, формування взаємоузгодженої та комплексної системи відповідних заходів органів студентського та місцевого самоврядування;

Таким чином, лише за комплексного підходу до даного питання як зі сторони державних органів, так і самих громадян питання підвищення спортивно-пізнавальної діяльності буде вирішено.

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що природно-ресурсні чинники завжди були і залишаються одними із провідних для туристично-спортивних об'єктів, оскільки спрямовані на задоволення потреб у відпочинку, оздоровленні, пізнанні та ін.

2. На основі аналізу наукової літератури було розкрито особливості спортивно-пізнавальної діяльності в природних парках.

3. Досліджено стан території парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка.

4. Розроблено поради, рекомендації місцевому самоврядуванню щодо підвищення спортивно-пізнавальної діяльності та соціо-культурного розвитку населення через розробку авторського спортивно-пізнавального маршруту територією парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

5. Визначено, що 80% населення зацікавлені у проведенні та участі спортивно-пізнавального маршруту. Проте слід враховувати, що відповіді теоретичного характеру повністю відрізняються від практики, тому потрібно заохочувати молодь для покращення їх екологічної свідомості.

6. З'ясовано, що розроблений спортивно-пізнавальний маршрут на території парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва ПНПУ імені В.Г.Короленка. У ході реалізації ефект маршруту буде спрямований на формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального та діяльнісного ставлення до навколишнього природного середовища.

8. Розроблено поради та рекомендації міському самоврядуванню щодо проблеми збереження та відновлення парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення ПНПУ імені В.Г.Короленка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гапон В. Роль ботанічного саду в науковій - просвітницькій роботі [Текст] / В. Гапон, А. Дзюбаненко // Науково-методичні підходи до викладання природничих дисциплін в освітніх закладах ХХІ ст. Восьмі Каришинські читання. : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во освіти

України, АПН України, Ін-т пед. УкраїниЮ ПДПУ ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 2001. – С. 323–324. – [5 / В78].

2. Дзюбаненко А. Ботанічний сад як центр біологічної освіти [Текст] / А. Дзюбаненко, Л. Гомля, Т. Литвиненко // Проблеми якості природничої педагогічної освіти. XIII Каришинські читання : зб. наук. праць 25-26 травня 2006 р. : Міжнародна наук.-практ. конф. За участю науковців, шк. педагогів, аспірантів, магістрантів, студ. / Ін-т педагогіки АПН України, Полт. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – С. 183–185. – [20 / П78].

3. Заповідна природа Полтави [Текст] // Полтава: історичний нарис. – Полтава, 1999. – С. 268–272. – [63.4(4Укр-4Пол) / П49]. Про ботанічний сад Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка на с. 269-270 .

4. Природничий факультет: історія та сьогодення. До 95-річчя Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та 90-річчя природничого факультету / за заг ред. М.В. Гриньової ; Полтавський держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. - Полтава : АСМІ, 2009. - 240 с. - ISBN 978-966-192053-7.

5. Правила проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України [Текст] // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – №43. – С.15–21.

6. Кириченко Т. Туристична діяльність в контексті психічного здоров'я особистості [Текст] / Т. Кириченко // Гуманітарний вісник державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди" : наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Спец. вип. : Педагогіка. – С. 300–302. – [74я5 / Г94].

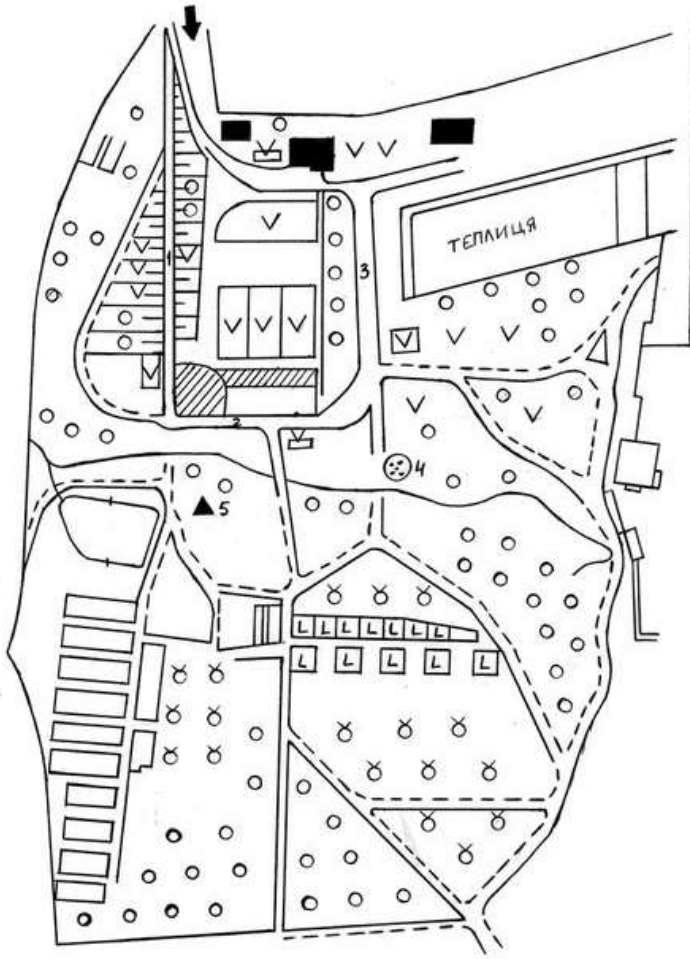
7. Методика викладання біології. Навчально-польовий практикум/за ред. М.В. Гриньової– Полтава: АСМІ. – 2003. – 188с.

8. Кабак О.А. Спортивна діяльність, як формування молодого покоління в дусі патріотизму [Текст] / Збірник тез доповідей Всеукраїнського студентського наукового форуму « Патріотичне виховання, як основа побудови громадянського суспільства та демократичної держави» , Полтава .- 2015. – С. 41-43.

9. Кабак О.А. Вплив спортивного туризму на формування особистості та творчого мислення студентів [Текст]/Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» XXIIIКаришинські читання, Полтава. - 2016. – С. 177-179.

ДОДАТКИ

Додаток А



Умовні позначення:

- | | | |
|----------------------------|-------------------|----------------------|
| ○ - декоративні насадження | ■ - будівля | ▲ 5 - криниця |
| ⊗ - плодові | 1, 2, 3 - маршрут | ▨ - експозиція музею |
| V - квітники | 4 - альтанка | |
| L - лікарські | | |

Рис. А. 1. Схема парк-пам'ятки природно-паркового мистецтва місцевого значення ПНПУ ім. В.Г. Короленка.



Рис. Б.1 Оранжерея площею 2000 м².



Рис. Б. 2. Пам'ятник М. М. Гришку.